

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-383-5-36>

**LEXICAL FEATURES OF ENGLISH-LANGUAGE
MILITARY-TECHNICAL TEXTS: THE TRANSLATION ASPECT**

**ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНИХ
ВІЙСЬКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ:
ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ**

Tychynskiy P. O.

*Postgraduate Student at the Department
of Theory and Practice of Translation
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National
Pedagogical University
Ternopil, Ukraine*

Тичинський П. О.

*аспірант кафедри теорії
і практики перекладу
Тернопільський національний
педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Зі здобуттям незалежності та згодом із стратегічним курсом України на євроатлантичне співробітництво, завжди актуальним залишалось питання збереження та вдосконалення боєздатних збройних сил. Проте на сьогодні особливо гостро постає питання про забезпечення збройних сил найактуальнішою інформацією щодо сучасних військових практик та оснащень. Виклики безпеці України та, як наслідок, співпраця із державами Північноатлантичного договору визначили нагальну потребу у великих обсягах перекладу військово-технічних текстів: від військових документів, технічних посібників та інструкцій до нормативних актів. Виклики, із якими стикаються перекладачі при відтворенні такого виду текстів, включають в себе не лише високу термінологічну наповненість, а й почасти відсутність певного усталеного відповідника у доволі динамічній термінологічній системі української мови, що активно розвивається та поповнюється. Відтак винятково актуальним постає питання якісного, точного та швидкого перекладу військово-технічних текстів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує, що тема військово-технічного перекладу в Україні має ще доволі багато недосліджених аспектів та перебуває в стані активного розвитку. Окремі аспекти наукової проблематики військового перекладу досліджували Г. О. Судзіловський, М. К. Гарбовський, В. В. Балабін, П. А. Матюша, М. Б. Білан, В. М. Лісовський, С. Я. Янчук, Б. А. Дзись, Л. М. Гончарук, О. Ю. Солодяк, Н. М. Романенко, А.А. Білас, Т.Р. Кияк, К.О. Кошарний, Л. Батюк, А. Бурачок, А. Генсьорський, В. Горобець, П. Ковалів, Р. Сидоренко, Ф. Ткач та інші науковці.

На актуальності комплексного перекладознавчого порівняння лексичних трансформацій в перекладі текстів військової тематики офіційно-ділового та художнього стилів наголошувала О. В. Юндіна [5, с. 42].

Військовий переклад – це вид спеціального перекладу з яскраво вираженою військовою комунікативною функцією. Відмінною рисою військового перекладу є велика кількість термінології, вкрай точний і зрозумілий виклад матеріалу при практичній відсутності засобів вираження емоційності. Як зазначають латиські дослідниці І. Кочоте та Т. Смирнова, тексти військової тематики написані професіоналами для професіоналів, що мають достатній рівень тематичної компетентності, щоб інтерпретувати ці тексти відповідно до намірів автора повідомлення [7, с. 108].

Відтак, тексти військово-технічного характеру можна віднести до текстів так званої фахової мови – LSP (language for specific purposes). Такі тексти створюють із певною комунікативною метою, що «лежить у площині певного соціокультурного контексту, часто тісно пов'язаного з певним професійним дискурсом» [8, с. 28].

Власне, однією із невід'ємних рис текстів військово-технічного спрямування є термінологія, що є вкрай динамічною та активно поповнюється новою лексикою у зв'язку зі стрімким розвитком військових та оборонних технологій, реструктуризацією збройних сил та розробкою нових видів озброєння. Як слушно зауважує у своїй монографії І. О. Литовченко, варто розмежовувати поняття «військова лексика» та «військова термінологія». «Військова лексика» є більш широким поняттям, тому що містить власне військові терміни, а також ту частину загальноживаної лексики, яка не завжди має військове значення, проте може функціонувати у військовому контексті [4 с. 36]. А на думку Н. Яценко, загальноживана лексика, що використовується для позначення реалій вузькопрофесійної сфери, перейшовши до галузевої терміносистеми, набуває ознак терміна, серед яких вирізняються обмеженість певною сферою вживання, тісний зв'язок із поняттям, однозначність, дефінітивність, відсутність емоційно-експресивного та стилістичного забарвлення [6, с. 12]. Труднощі, що виникають при перекладі військової термінології полягають у тому, що військова термінологія характеризується великою кількістю спеціалізованих термінів, які мають визначене поняття в контексті війни, і неправильна або неточна їх інтерпретація може призвести до інформаційного спотворення подій [1, с. 164].

Проаналізувавши низку військово-технічних текстів, зокрема посібник із експлуатації легкої буксирної гаубиці М777 [9], та провівши вибірку термінів, можемо стверджувати, що найбільш

вживаними лексичними одиницями є однокомпонентні терміни та термінологічні словосполучення, які в свою чергу поділяються на:

а) прості термінологічні словосполучення, до складу яких входять два слова, одне з яких головне, а інше – залежне;

б) складні термінологічні словосполучення, до складу яких входить більше ніж два компоненти [2, с. 42]. Зазначимо, що у нашому випадку двохкомпонентні та трьохкомпонентні терміни найчастіше є абрєвіатурами, наприклад: *MV* – *muzzle velocity*, *DZ* – *drop zone*, *FDC* – *fire direction center*, *ADF* – *automatic direction-finder*.

Серед стратегій перекладу військово-технічної термінології виділяємо дослівний переклад або калькування, описовий переклад та стратегію перестановки. Розгляньмо декілька прикладів детальніше. Дослівний переклад використовується найчастіше у випадку відтворення двохкомпонентних термінів, а саме двохкомпонентних асиндетичних субстантивних словосполучень: *battle command* – *бойове командування*, *fire support* – *вогнева підтримка*, *combat intelligence* – *тактична розвідка*, *fire superiority* – *вогнева перевага*, *command personnel* – *командний склад*, *towed howitzer* – *буксирна гаубиця*. Проте зрідка зустрічаємо дослівний переклад і при відтворенні трьохкомпонентних термінів: *TTP* – *tactics, techniques and procedures* – *тактика, методи та процедури*, *C3* – *command, control and communication* – *командування, управління і зв'язок*, *primary target line* – *первинна цільова лінія*.

Стратегія перестановки застосовується при відтворенні дво- та трьохкомпонентних термінів, наприклад: *fire area* – *сектор обстрілу*, *tactical cruising range* – *оперативний запас ходу*, *automatic direction-finder* – *автоматичний детектор напрямку*, *battalion communications platoon* – *батальйонний взвод зв'язку*, *fire direction center* – *центр управління вогнем*. Це зумовлено тим, що такі терміни є асиндетичними субстантивними словосполученнями, що мають складну структуру, наприклад: $N+N+N$ – *fire direction center*, $A+N+N$ – *automatic direction-finder*. Такі словосполучення, зокрема за класифікацією способів перекладу І. Корунця перекладаємо, починаючи з головного іменника, після якого послідовно перекладаються атрибутивний компонент і підрядний іменник [3, с. 228–229].

Описовий переклад застосовується, коли засобами цільової мови неможливо адекватно передати значення терміна через мовні чи граматичні особливості, наприклад: *hasty attack* – *наступ з ходу*, *civil-military operations estimate* – *оцінка обстановки з урахуванням дії цивільних та військових органів*, *logistics estimate* – *оцінка можливостей тилу*.

Отже, у ході дослідження ми виявили, що військово-технічні тексти створені із конкретною комунікативною метою, а відтак насичені великою кількістю термінології та мають вкрай точний і зрозумілий виклад матеріалу. Найбільш вживаними лексичними одиницями є однокомпонентні терміни та термінологічні словосполучення – двота трьохкомпонентні, серед стратегій перекладу яких виділяємо дослівний переклад, описовий переклад та стратегію перестановки.

Література:

1. Балабін В., Лісовський В., Чернишов О. Основи військового перекладу : підручник. Київ, 2008. 578 с.
2. Іващишин І. М. Структурні особливості та семантична диференціація термінів-словосполучень у науково-технічних текстах. *Інозем. філологія*. Львів, 1996. № 109. С. 41–44.
3. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : підручник. Вінниця, 2003. 448 с.
4. Литовченко І. Динамічні процеси у військовій лексиці української мови (назви зброї, амуніції, споруд) : монографія / за ред. Ж. В. Колоїз. Кривий Ріг, 2016. 206 с.
5. Юндіна О. В. Теорія та практика військового перекладу в Україні. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка*. 2007. Вип. 41: Іноземна філологія. С. 42–43.
6. Яценко Н. О. Формування назв військового одягу в українській мові: монографія. Київ, 2009. 179 с.
7. Kočote, I., Smirnova, T. Aspects of Military-related Text Translation from English into Latvian. *Procedia. Social and Behavioral Sciences*. 2016. Vol. 231. Pp. 107–113.
8. Rogers, M. *Specialized translation. Shedding the 'non-literary' tag*. India : Palgrave Macmillan. 2015. 185 p.
9. ST 3-09.71 M777A2 TTP's (Draft). 2009. URL: <https://www.yumpu.com/en/document/read/11660617/st-3-0971-m777a2-ttps-draft>